

Van sapkája az orosz olajnak

2022. december elején az uniós miniszterek megegyeztek az orosz vagy Oroszországból exportált nyersolaj és kőolajok, valamint bitumenes ásványokból nyert olajok árának felső határában.¹ Az intézkedés december 5-én lépett érvénybe, és jelenleg az árkorlát hordónként 60 dollárra van beállítva. A rendelkezés célja, hogy korlátozza a piaci viszonyok miatti áremelkedést, valamint hogy csökkentse Oroszország olajból származó bevételeit. A mechanizmust kéthavonta felülvizsgálják, és az orosz olaj piaci áraihoz képest legkevesebb 5% alatti értékre állítják be. Ezzel a lépéssel az EU csatlakozott az Egyesült Államokhoz, az Egyesült Királysághoz, Franciaországhoz, Japánhoz, Kanadához, Németországhoz és Olaszországhoz tömörítő G7-csoport javaslatához.

A megegyezést éles viták előzték meg, hiszen az árkorlát határát tekintve nagyon eltérő elképzelések voltak napirenden. A viták jól tükrözik az EU-n belül lévő eltérő érdekek és gazdasági szerkezetek mentén képződő törésvonalakat. A legszigorúbb, 30 dollárnál megálló árkorlátot a lengyelek szerették volna bevezetni, de Észtország és Litvánia is hasonló értékben gondolkodtak.² Álláspontjuk érthető, hiszen a történelmi tapasztalataik miatt sokkal inkább tartanak Oroszországtól, mint a dél-európai tagállamok, így a szigorúbb intézkedés számukra nagyobb biztonságérzetet jelentett volna. A magasabb árakat megengedő korlátozást azonban több tagállam is támogatta, leginkább két megfontolásból. Egyrészt ha az orosz olajársapkát túl alacsony értéken határozzák meg, ez negatívan érintheti a globális ellátást. A hiány miatt az energiaárak várhatóan élesen megnövekednének, ami a legtöbb termék árát érintené. A megemelkedett árak viszont jelentősen csökkentenék az Ukrajnát támogató intézkedések népszerűségét – vagyis akár rövid távon is jelentős kockázattal járna. Másrészt számos uniós tagállam gazdasága közvetve érintett az ársapka miatt. Ha ezek túl alacsonyak, a szankciókat kivető tagállamok jelentős jövedelm kieséssel számolhatnának. A megegyezéssel az EU azt a kényes egyensúlyt próbálta megtalálni, amely a nemzetbiztonsági kérdések, a globális energia- és az energiabiztonság között van.

¹ Az Európai Unió Tanácsa 2022.

² BRZOWSKI 2022.

Az olajársapkára vonatkozó intézkedés szorosan összefügg egy, a Tanács által 2022. október 6-án elfogadott határozattal. Ebben a határozatban az EU megtiltotta az orosz nyersolaj és kőolajtermékek harmadik országokba történő tengeri szállítását, valamint az ehhez kapcsolódó technikai segítségnyújtást, közvetítői, illetve finanszírozási vagy pénzügyi segítségnyújtást.³ Csakhogy ez alól kivételt képeznek az árplafonnal azonos vagy az alatti áron vásárolt termékek esetei. Más szavakkal, a szolgáltatást továbbra is lehet nyújtani, amennyiben a szállított nyersanyagot az EU által megszabott árnál nem drágábban vásárolták.

Nem meglepő módon a legújabb rendelkezés után Putyin elnök válaszként elrendelte az intézkedést támogató államokba irányuló nyersanyag exportjának felfüggesztését.⁴ Az ukrajnai háború előtt Oroszország legfontosabb olajimportőrei Németország, Lengyelország és Hollandia voltak. A háború és a szankciók bevezetése óta az orosz export leginkább Ázsiába irányul, így például India a tavalyi évhez képest rekordmennyiségű olajat importált, összesen harmincháromszor többet.⁵ Úgy tűnik, hogy az extra mennyiséget finomítás után továbbárúsítja. Némileg meglepő, hogy az így exportra szánt olajat leginkább az Egyesült Államok,⁶ illetve az Egyesült Királyság⁷ vásárolják fel, vagyis a szankciókat kezdeményező és szélesen támogató G7-tagállamok némelyike. Mindezek fényében Japán decemberi nyersolajimportja sem különösebben meglepő. Japán ugyan támogatta az olajársapkát, de fél év kihagyás után – energiabiztonsági megfontolásokból – ismét elkezdte az orosz olaj importját a Szahalin-2 projekt révén, amelyre a japán kormány nem alkalmazza az árkorlátot.⁸ Ez részben érthető, hiszen a projektet működtető Sakhalin Energy cég részvényeinek 12,5, valamint 10%-át a japán Mitsui, illetve Mitsubishi cégek birtokolják.⁹ Jelenleg úgy tűnik, hogy a G7-ek országai közül több állam a heves retorikák és a szankciók ellenére továbbra is vásárolja az orosz olajat, ám olcsóbban jutnak hozzá.

A nyersolaj- és kőolajtermékek tengeri szállítására vonatkozó rendelkezés sem valószínű, hogy különösebben negatívan érinti a G7-országokat.

³ A Tanács (KKBP) 2022/1909 Határozata (2022. október 6.) az ukrajnai helyzetet destabilizáló orosz intézkedések miatt hozott korlátozó intézkedésekről szóló 2014/512/KKBP határozat módosításáról.

⁴ MARROW–SOLDATKIN 2022.

⁵ SHARMA 2023.

⁶ The Wire Staff 2023.

⁷ KIMANI 2023.

⁸ CHO–STAPCZYNSKI 2022.

⁹ MEDGYESI 2022.

A legnagyobb olajszállító tartályhajócégek többsége a G7-csoportba tartozó országokhoz kapcsolható tulajdonú, így valószínű, hogy a nemzetközi fellépést könnyű lesz összehangolni.¹⁰ Az egyik legnagyobb cég Japánban van bejegyezve, és több mint 930 hajóval dolgozik. Szintén jelentős a kanadai cég, amelynek tavaly 2 milliárd dolláros jövedelme volt. A harmadik helyezett egy belgiumi vállalat a maga 1,3 milliárdos jövedelmével. Érdekes megemlíteni, hogy a tíz legjelentősebb olajszállító cég között két görög vállalat is szerepel. Ezeknek az olajszállító cégeknek jelentős bevételtől való elesése a szankciókat kivető országok számára sem lenne túlságosan előnyös – de jelenleg ennek esélye csekély, hiszen a megszabott ársapka meglehetősen nagyvonalú.

A Nyugat lépései nem lepték meg Oroszországot, hiszen hajózási brókerek becslése szerint az idei év elejétől Oroszország 103 tankerrel bővítette flottáját.¹¹ Olyan hajókat vásárolt és csoportosított át, amelyek többnyire Iránt és Venezuelát szolgálják ki – szintén nyugati olajembargó alatt álló két országot. Az így kialakult orosz flotta nagyobb, mint számos, a világ legnagyobb olajszállító cégeinek flottája. Így például a görög Navos cégnek 49 hajója van, vagy a szintén görög Tsakos Energy Navigation 64 hajóval dolgozik. Így nem várható, hogy Oroszország jelentős jövedelemtől esik el a szállítási tilalom miatt, hiszen saját flottája segítségével is szállíthatja a nyersanyagot.

Az orosz olaj szállításának korlátozása csökkenti Oroszország energiahordozókból származó bevételeit, de ennek hatása leginkább hosszú távon lesz érezhető. Rövid távon várható, hogy az orosz flotta többnyire képes kiszolgálni partnerei csökkent importigényeit. Ezzel együtt India és Kína a legjelentősebb importőrei az orosz olajnak, bár a 60 dolláros ársapka alatti értékért vásárolnak jelentős mennyiséget.¹² A G7-országok tulajdonában lévő tankerhajók akár ki is szolgálhatják az ázsiai piaci igényeket, így azok viszonylag keveset veszítenek profitjukból.

Összegezve, a Nyugat úgy járt el, mint a magyar népmesékből ismert lány, aki vitt is ajándékot, meg nem is: ki is vetett szankciót, meg nem is. Az intézkedés nem akadályozza meg, hogy az Indiában finomított orosz olajat megvásárolják a G7-országok, viszont az EU lényegesen magasabb árat fizet az energiahordozókért. Az Ázsiába irányuló orosz exportot a G7-ek és az EU saját vállalatai szállíthatják a legnagyobb importőröknek.

¹⁰ Marine Digital 2022.

¹¹ Russia Assembles 'Shadow Fleet' of Tankers to Help Blunt Oil Sanctions 2022.

¹² LEE 2022.

Az ársapka miatt kieső jövedelem várhatóan csökkenteni fogja az orosz állami jövedelmet, és ez valóban megnehezíti az Ukrajna elleni háború finanszírozását. Ugyanakkor mindez nem várható rövid távon, hiszen az ázsiai piacok jelentős felvásárlói az orosz energiahordozóknak.

2023. január 16.

Felhasznált irodalom

- A Tanács (KKBP) 2022/1909 Határozata (2022. október 6.) az ukrajnai helyzetet destabilizáló orosz intézkedések miatt hozott korlátozó intézkedésekről szóló 2014/512/KKBP határozat módosításáról. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D1909&qid=1670167630081&from=EN>
- Az Európai Unió Tanácsa (2022): *Orosz olaj: az EU megállapodott az árplafon szintjéről*. 2022. december 3. Online: www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2022/12/03/russian-oil-eu-agrees-on-level-of-price-cap/
- BRZOWSKI, Alexandra (2022): EU Agrees \$60 Russian Oil Price Cap after Poland Backs Deal. *Euractiv*, 2022. december 3. Online: www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-agrees-60-russian-oil-price-cap-after-poland-backs-deal/
- CHO, Sharon – STAPCZYNSKI, Stephen (2022): Japan Set to Import First Crude Shipment from Russia since May. *Bloomberg*, 2022. december 28. Online: www.bloomberg.com/news/articles/2022-12-28/japan-set-to-import-first-crude-shipment-from-russia-since-may
- KIMANI, Alex (2023): The UK Loophole that Keeps Russian Oil Coming In. *Oilprice*, 2023. január 16. Online: <https://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/The-UK-Loophole-That-Keeps-Russian-Oil-Coming-In.html>
- LEE, Julian (2022): Putin's Few Oil Buyers Demand Deep Discounts. *Bloomberg*, 2022. november 27. Online: www.bloomberg.com/opinion/articles/2022-11-27/china-india-squeeze-big-oil-discounts-out-of-putin
- Marine Digital (2022): *10 Largest Oil Tanker Companies in the World*. Online: https://marine-digital.com/article_10largestoiltankercompanies
- MARROW, Alexander – SOLDATKIN, Vladimir (2022): Putin Bans Russian Oil Exports to Countries that Implement Price Cap. *Reuters*, 2022. december 28. Online: www.reuters.com/business/energy/putin-bans-russian-oil-exports-countries-that-imposed-price-cap-decree-2022-12-27/
- MEDGYESI Csilla (2022): Vlagyimir Putyin megtartotta az ígétetét. *Világgazdaság*, 2022. augusztus 4. Online: www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/08/szahalín-olaj-Ing-gazprom
- Russia Assembles 'Shadow Fleet' of Tankers to Help Blunt Oil Sanctions. *Financial Times*, 2022. december 2. Online: www.ft.com/content/cdef936b-852e-43d8-ae55-33bcb82eb6
- SHARMA, Rakesh (2023): India Now Buying 33 Times More Russian Oil than a Year Earlier. *Boomberg*, 2023. január 16. Online: www.bloomberg.com/news/articles/2023-01-16/india-now-buying-33-times-more-russian-oil-than-a-year-earlier
- The Wire Staff (2023): Analysts See Link between Rising Indian Oil Product Exports to US and Surge in Russian Crude Imports. *The Wire*, 2023. január 16. Online: <https://thewire.in/political-economy/experts-link-rise-of-indian-refineries-product-sales-to-us-and-surge-in-russian-crude-imports>